

Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis

Studia ad Bibliothecarum Scientiam Pertinentia 19 (2021)

ISSN 2081-1861

DOI 10.24917/20811861.19.35

Władysław Marek Kolasa

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

ORCID 0000-0002-5789-7432

Międzynarodowe czasopisma z zakresu Library & Information Science w polskim wykazie czasopism naukowych

1. Wstęp

Reforma nauki polskiej wprowadzona w lipcu 2018 roku ustawą 2.0 zapoczątkowała szereg zmian organizacyjnych¹. Jedną z pierwszych był nowy podział dyscyplin², który oparto na systematyce zbliżonej do wykazu Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD). Zamiast dotychczasowych 8 obszarów wiedzy, 22 dziedzin oraz 102 dyscyplin wprowadzono 8 dziedzin, 44 dyscypliny naukowe i 3 artystyczne. Wskutek zmian na ministerialnym wykazie pojawiła się nowa dyscyplina, „nauki o komunikacji społecznej i mediach”, która w istocie powstała z mechanicznego zespolenia trzech dyscyplin: bibliologii i informatologii, nauk o mediach oraz nauki o poznaniu i komunikacji społecznej.

Fuzja dyscyplin wywołała w środowisku naukowym żywą dyskusję. W przypadku nauk o komunikacji społecznej i mediach warto odnotować cykl artykułów opublikowanych w „Studiach Medioznawczych”, który zapoczątkował tekst Marka Jabłonowskiego i Tomasza Mielczarka³. Autorzy dokonali krytycznego przeglądu pól badawczych dyscyplin składowych, zaś w konkluzjach postawili hipotezę, że zmiana ma „charakter formalny i w żadnym stopniu nie narusza paradygmatów dyscyplin pokrewnych: bibliologii i informatologii, nauk o mediach oraz komunikacji społecznej”, dodając, że utworzona „federacja ułatwi konstruowanie interdyscyplinarnych zespołów badawczych oraz spożytkowanie dla badań nad mediami i książką zróżnicowanego

1 P. Ziółkowski, *Reforma szkolnictwa wyższego i nauki – główne zmiany w systemie dotyczące uczelni publicznych*, „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia Politologica” 2018, t. 20, nr 74, s. 79–86.

2 *Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 20 września 2018 r. w sprawie dziedzin nauki i dyscyplin naukowych oraz dyscyplin artystycznych*, Dz.U. 2018 poz. 1818, [on-line:] <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20180001818/O/D20181818.pdf> – 4.05.2021.

3 M. Jabłonowski, T. Mielczarek, *Komunikowanie społeczne i media – federacja, a nie inkorporacja*, „Studia Medioznawcze” 2018, t. 19, nr 4, s. 13–27.

i wszechstronnego instrumentarium badawczego” (s. 26). W podobnym duchu wypowiedzieli się kolejni dyskutanci, m.in. Bożena Kordeczuk i Jadwiga Woźniak-Kasperek oraz Iwona Hofman⁴. Jako podsumowanie dyskusji warto przytoczyć słowa Macieja Mrozowskiego, który przed laty napisał, że „decyzje administracyjne nie mogą ani stworzyć, ani zlikwidować żadnej dyscypliny naukowej, bo o tym decydują czynniki inne niż wola urzędnicza”⁵.

Kolejną odsłoną reformy były prace nad ministerialnym wykazem czasopism naukowych. Zasady jego opracowania opublikowano w listopadzie 2018 roku⁶, zaś w styczniu 2019 roku powołano odpowiednie zespoły eksperckie i wydano przepisy wykonawcze⁷. Po sześciu miesiącach zespoły przygotowały rekomendacje, które następnie przekazano Komisji Ewaluacji Nauki i niebawem opublikowano nowy wykaz⁸. Nowy spis znacząco różnił się od list opublikowany w poprzednich latach (np. w 2017), gdyż w jednym szeregu zestawiał wszystkie tytuły, które dodatkowo przypisano do nowych dyscyplin. W pierwszej wersji wykazu (31 lipca 2019) korpus pism należących do nauk o komunikacji społecznej i mediach liczył 702 tytuły, w wersji drugiej (18 grudnia 2019) wzrósł do 862, w trzeciej (9 lutego 2021) – 948, zaś w czwartej (18 lutego 2021) do 949. Warto dodać, że choć w kolejnych modyfikacjach lista pism przypisanych do nauk o komunikacji społecznej i mediach wzrosła o 35% (247 pism), to wzrost ów niemal w całości dotyczył czasopism o punktacji niskiej (20 punktów) lub średniej (40, 70). Równolegle liczba pism wysoko punktowanych (100, 140, 200) uległa tylko nieznacznej zmianie (+14 tytułów), która wynikała wyłącznie z przegrupowań w bazach Scopus i Web of Science (dalej WoS).

Już pierwsza wersja wykazu wzbudziła kontrowersje. I nie chodziło bynajmniej o pisma nisko lub średnio punktowane, lecz o czołówkę wykazu. Na szczycie listy zabrakło bowiem wielu cenionych periodyków, które od lat cieszyły się w środowisku

4 B. Kordeczuk, J. Woźniak-Kasperek, *Bibliologia i informatologia w naukach o komunikacji społecznej i mediach – odrębność czy komplementarność?*, „Studia Medioznawcze” 2019, t. 20, nr 3, s. 212–224; I. Hofman, *Paradygmaty nowej dyscypliny*, „Studia Medioznawcze” 2019, t. 20, nr 4, s. 308–317.

5 M. Mrozowski, *Tożsamość nauk o mediach. Przyczynek do dyskusji*, „Studia Medioznawcze” 2012, nr 2 (49), s. 24.

6 *Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 7 listopada 2018 r. w sprawie sporządzania wykazów wydawnictw monografii naukowych oraz czasopism naukowych i recenzowanych materiałów z konferencji międzynarodowych*, Dz.U. 2018 poz. 2152; tekst jednolity, Dz.U. 2020 poz. 349, [on-line:] <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20200000349/O/D20200349.pdf> – 5.05.2021.

7 *Zarządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 25 stycznia 2019 r. w sprawie powołania zespołów doradczych do spraw wykazów czasopism naukowych i recenzowanych materiałów z konferencji międzynarodowych*, Dz.U. 2019, poz. 12, [on-line:] https://www.bip.nauka.gov.pl/g2/oryginal/2019_01/9cdf7e8af9521cdbfbce9d96504a5c3a.pdf – 5.05.2021.

8 *Komunikat Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 31 lipca 2019 r. w sprawie wykazu czasopism naukowych i recenzowanych materiałów z konferencji międzynarodowych wraz z przypisaną liczbą punktów*, [on-line:] <https://www.bip.nauka.gov.pl> – 5.05.2021.

najwyższą renomą⁹. W grupie 22 pism wycenionych najwyżej (200 punktów) figurował tylko jeden tytuł, „Journal of Academic Librarianship”, zaś w kolejnej grupie (po 140 punktów) renomowane pisma z grupy Library & Information Science (dalej LIS) stanowiły zaledwie 7% zestawu (5 tytułów, w tym „Journal of the Association for Information Science and Technology”, „Library Quarterly” i trzy periodyki naukometryczne). Zdecydowanie poniżej oczekiwań oceniono jednak szereg tytułów uchodzących za najbardziej renomowane, m.in.: „Journal of Documentation” (100), „Library & Information Science Research” (100) czy „Journal of Information Science” (100)¹⁰. Z drugiej strony na szczyty rankingu wybiły się pisma informatyczne (m.in. „IEEE Transactions on Information Theory” czy „Journal of Computer-Mediated Communication”). Podobne uchybienia można było zaobserwować także w odniesieniu do pism z zakresu medjoznawstwa i kognitywistyki, choć w ich przypadku skala pominięć była mniejsza.

Zaobserwowane niedoskonałości prowadzą do postawienia wielu pytań. Czy metoda konstruowania list przyjęta przez MNiSW była poprawna? Czy wpływ na ranking miały wskaźniki bibliometryczne (różne w poszczególnych dyscyplinach)? Czy źródłowe listy czasopism w indeksach WoS i Scopus były poprawnie skonstruowane? Czy na ranking wpłynęło wielokrotne przypisanie dyscyplin do dużej części czasopism?

Bliższa analiza techniki tworzenia ministerialnej listy oraz wnikliwa analiza danych źródłowych skłania do tezy, że na każde z wyżej postawionych pytań należy odpowiedzieć twierdząco, choć – podkreślmy – wpływ poszczególnych czynników był różny.

2. Technika tworzenia ministerialnej listy czasopism

Aby ustalić rangę zaobserwowanych problemów, należy pokrótce przedstawić procedurę konstruowania listy. Zgodnie z zapisami rozporządzenia¹¹, prace nad jej

9 X. Han, *Evolution of Research Topics in LIS between 1996 and 2019: An Analysis Based on Latent Dirichlet Allocation Topic Model*, „Scientometrics” 2020, vol. 125, no. 3, s. 2561–2595.

10 Por. B. Sosińska-Kalata, *Obszary badań współczesnej informatologii (nauki o informacji)*, „Zagadnienia Informatyki Naukowej” 2013, t. 51, nr 2, s. 9–41; J. M. Nixon, *Core Journals in Library and Information Science: Developing a Methodology for Ranking LIS Journals*, „College & Research Libraries” 2014, vol. 75, no. 1, s. 66–90; H. Chu, *Research Methods in Library and Information Science: A Content Analysis*, „Library & Information Science Research” 2015, vol. 37, no. 1, s. 36–41; M. R. Davarpanah, S. Asleka, *A Scientometric Analysis of International LIS Journals: Productivity and Characteristics*, „Scientometrics” 2008, vol. 77, no. 1, s. 21–39; B. Rangaswamy, B. Rajendra, *A Correlation Comparison Analysis of TOP Articles in Library and Information Science Using Citation and Altmetric Attention Scores*, „Review of Research” 2021, vol. 10, no. 7, s. 1–8; S. U. Jan, A. Hussain, *Analytical Study of the Most Cited International Research Journals of Library and Information Science*, „Library Philosophy and Practice” 2021, no. 4983, s. 1–12.

11 Por. przyp. 6.

tworzeniem odbywały się w kilku fazach. W pierwszym kroku należało przeprowadzić analizę danych w WoS i Scopus, a następnie wyłonić kody kategorii źródłowych, które miały tworzyć trzon zestawień dla poszczególnych dyscyplin. Następnym krokiem był wybór wskaźników bibliometrycznych, które wpływały na ranking i przydział punktów bazowych. Dalszym etapem pracy była korekta punktacji (+/- dwa progi), zaś na końcu następowało scalenie wszystkich list i wyliczenie punktacji finalnej.

Problemy ujawniały się na każdym etapie, choć – podkreślmy – efekty prac zespołów ekspertów zniweczył krok ostatni, w którym finalna punktacja wielu pism o wielokrotnym przydziale uległa uśrednieniu. Wskutek tej operacji czasopisma należące jednocześnie do kilku dyscyplin (w szczególności odległych, np. humanistyki i inżynierii) zostały zdominowane przez dyscypliny osiągające wyższe wskaźniki bibliometryczne. Należy zatem szczegółowo rozważyć trzy problemy: a) czy istnieje dobre mapowanie pomiędzy bibliologią i informatologią a indeksami cytowań? b) czy i w jakim zakresie na listach wskazanych przez zespoły eksperckie występowały czasopisma należące do wielu dyscyplin? c) jakie dyscypliny wpłynęły najsilniej na deformację listy?

W przypadku bibliologii i informatologii odpowiedź na pierwsze pytanie jest jednoznaczna. W obu indeksach istnieją jej odpowiedniki, a zatem jest ona poprawnie mapowana. W Scopusie, który zgodnie z systemem All Science Journal Classification Codes (dalej: ASJC) dzieli piśmiennictwo na 334 kategorie, bibliologię i informatologię reprezentuje grupa nr 3309 (Library and Information Sciences), licząca w 2019 roku 227 tytułów. Z kolei w bazie WoS, która dzieli czasopisma na 252 grupy wg WoS Subject Classifications (dalej: WSC), dyscyplinie LIS odpowiadała kategoria NU (Information Science & Library Science), zawierająca 87 czasopism. Ponieważ w roku 2019 znaczna liczba czasopism z obu baz się dublowała (55 tytułów), finalna lista liczyła 259 tytułów. Warto jednocześnie podkreślić, że pewna liczba tytułów w obu bazach była przyporządkowana do różnych kategorii, np. 31 czasopism z WoS (WSC = NU) było w Scopusie w innych kategoriach niż LIS, zaś w przeciwną stronę podobne przyporządkowanie dotyczyło 14 pism ze Scopusa. Świadczy to o tym, że już na poziomie list źródłowych wątpliwy przydział do kategorii LIS dotyczył 45 tytułów (czyli 17% całości). Dodajmy, że problemu tego nie mogły naprawiać zespoły eksperckie, gdyż ministerialna procedura konstruowania wykazu nie pozwalała na usuwanie „niechcianych” czasopism, choć umożliwiała dodawanie pojedynczych tytułów z innych kategorii.

Jeszcze silniejszy wpływ na kształt listy miał wielokrotny przydział dyscyplin po stronie indeksów. Wśród 227 czasopism tworzących w Scopusie grupę LIS tylko 65 tytułów (29%) należało do jednej kategorii (AJSC = 3309), pozostałe miały przydziały wielokrotne. Nieco lepszy wynik zaobserwowano w WoS, gdzie do jednej dyscypliny należało 48 pism (55%). Warto się dokładniej zatrzymać nad tym problemem, gdyż miał on kluczową rolę w deformacji listy. Przydział wielodyscyplinarny sam w sobie nie jest czynnikiem negatywnym. Rozwój wiedzy sprawia, że dyscypliny się przenikają, czego dobitnym przykładem jest swoisty alians

tematyczny i metodologiczny informatyki i nauk o informacji¹². Problemy generuje jednak odmienny przydział do dyscyplin w obu indeksach (WoS i Scopus), gdyż w każdym przypadku jest on inny, bazuje na nieudokumentowanych heurystykach i w konsekwencji często ma charakter subiektywny¹³.

Wielokrotny przydział pociągnął dalsze konsekwencje w liście krajowej, gdyż wybór kodów (AJSC, WSC) wpływał na dziedziczenie wielokrotnego wyboru dyscyplin. To z kolei skutkowało tym, że to samo czasopismo (jeśli miało wielokrotny przydział) było kilkakrotnie oceniane przez różne zespoły i otrzymywało osobną punktację. Wyjściowym parametrem do wyznaczania punktów były wskaźniki wpływu (tzw. progi centylowe) obliczone automatycznie dla wybranych wskaźników bibliometrycznych. Jednak już na tym etapie powstawały różnice, gdyż ustawodawca dał do wyboru zespołom eksperckim sześć wskaźników: trzy z bazy Scopus (Source Normalized Impact per Paper, CiteScore, SCImago Journal Rank) oraz trzy z WoS (Journal Impact Factor, Article Influence, Category Normalized Citation Impact). Każdy zespół wybierał spośród nich własną parę (po jednym ze Scopusu i WoS), która najlepiej odzwierciedlała zwyczaje naukowe w danej dyscyplinie i jednocześnie wpływała na ranking. W każdym zespole powstały na tym etapie rankingi, w których można było wyłonić czasopisma z najwyższego kwartyłu (Q1), którym zgodnie z zapisami rozporządzenia przysługiwało 200, 140 lub 100 punktów, oraz odpowiednio kwartyły: drugiego (Q2 – 70), trzeciego (Q3 – 40) oraz czwartego (Q4 – 20 punktów).

W kolejnym kroku zespoły mogły w pewnym zakresie (i tylko w uzasadnionych przypadkach) modyfikować punktację bazową (maksymalnie o dwa progi). Na przykład punktacja bazowa czasopisma, któremu przysługiwało 100 punktów, mogła być podniesiona do 140 lub 200 albo obniżona do 70 lub 40. Rozwiązanie wydawało się słuszne, gdyż pozwalało poszczególnym zespołom układać dla własnych dyscyplin sprawiedliwe rankingi. Możliwość tę skwapliwie wykorzystał zespół ds. nauk o komunikacji społecznej i mediach, który podniósł lub obniżył punktację ok. 120 periodykom, m.in. „Journal of the Association for Information Science and Technology” i „Scientometrics”. Zabieg ów został jednak zniweczony w kolejnym kroku, gdyż w przypadku czasopism należących do kilku dyscyplin (a takie dominowały) punkty zostały sprowadzone do wartości uśrednionej. W efekcie prawie wszystkie uznane czasopisma LIS zostały zepchnięte z najwyższych pozycji.

Wpływ na deformację listy nauk o komunikowaniu społecznym i mediach, która w pierwszej wersji liczyła 647 tytułów, miały w największym zakresie następujące dyscypliny (malejąco): nauki o kulturze i religii (218 wspólnych pism), nauki o zarządzaniu i jakości (213), nauki socjologiczne (191), informatyka techniczna

12 Y. W. Chang, *Exploring the Interdisciplinary Characteristics of Library and Information science (LIS) from the Perspective of Interdisciplinary LIS authors*, „Library & Information Science Research” 2018, vol. 40, no. 2, s. 125–134; B. Sosińska-Kalata, *Interdisciplinarity of Information Science Research: Introduction*, „Zagadnienia Informatyki Naukowej” 2020, t. 58, nr 1A, s. 9–23; J. Jasiewicz, *Obszary, problemy i metody badawcze library and information science. Część II*, „Przegląd Biblioteczny” 2018, t. 96, nr 1, s. 16–32.

13 Q. Wang, L. Waltman, *Large-scale Analysis of the Accuracy of the Journal Classification Systems of Web of Science and Scopus*, „Journal of Informetrics” 2016, vol. 10, no. 2, s. 347–364.

i telekomunikacja (141), inżynieria biomedyczna (119), informatyka (99), pedagogika (85), językoznawstwo (76), historia (62), nauki o bezpieczeństwie (60), architektura i urbanistyka (55), nauki o zdrowiu (52) i nauki o sztuce (52). Wnikliwa analiza pozwala zauważyć, że w kilku przypadkach między LIS a wymienionymi dyscyplinami nie ma bliższej więzi. Prowadzi to do wniosku, że zespoły eksperckie w tych dyscyplinach pracowały w sposób przypadkowy i nieprawidłowo dobrały kody (AJSC, WSC). Można to zaobserwować w przypadku nauk o kulturze i religii (gdzie wybrano 3147 tytułów), nauk o zarządzaniu i jakości (3483) czy nauk socjologicznych (2923). Z drugiej strony niewątpliwym wpływem na ranking miały też dyscypliny pokrewne. Dla obszaru LIS były to przede wszystkim informatyka (grupa 602) oraz informatyka techniczna i telekomunikacja (203). Ich wpływ manifestował się głównie poprzez wskaźniki, które w przypadku nauk ścisłych i inżynierii są zdecydowanie wyższe niż w naukach społecznych. Obecność tych tytułów na wspólnej liście z LIS nieuchronnie prowadziła do zepchnięcia wielu periodyków na dalsze pozycje. Osobnym przypadkiem jest *casus* inżynierii biomedycznej (grupa 204), w której znalazło się aż 10 638 periodyków. W tym przypadku negatywny skutek wyboru był podwójny: zbyt szeroki zestaw tytułów (obejmujący ok. 30% całego korpusu Scopus i WoS) sprawił, że lista utraciła tożsamość i jednocześnie wpłynęła na wskaźniki wszystkich wspólnych czasopism z zakresu humanistyki i nauk społecznych.

Prócz opisanych wyżej kroków, zespoły eksperckie pracowały jeszcze na innych polach, m.in. uzupełniając wykaz o tytuły spoza indeksów, czyli z tzw. listy ERIH i Programu Wsparcia Czasopism. Praca ta jednak nie dotyczyła czasopism międzynarodowych grupy Q1 – stąd nie będą przedmiotem niniejszego artykułu.

3. W poszukiwaniu metody – jak wyłonić najważniejsze czasopisma?

Sformułowana na wstępie konkluzja, że na szczycie ministerialnej listy zabrakło wielu periodyków o najwyższej renomie, prowadzi do pytania: czy listę taką można metodycznie opracować przy pomocy metod innych niż eksperckie? Po serii testów uznano, że jest to zadanie wykonalne. Należy jedynie ustalić zobiektywizowane metody wyłaniania czasopism należących do LIS oraz ustalić naukometyczne wskaźniki wartościujące wpływ.

Przeprowadzenie analizy całego korpusu pism ministerialnej listy przekracza ramy artykułu, badania ograniczono więc do najważniejszych czasopism międzynarodowych. Wyłoniono je w sposób następujący: z indeksu Scopus wybrano wszystkie tytuły należące do LIS (AJSC = 3309), a następnie ograniczono wynik do czasopism z pierwszego kwartyłu (Q1). W przypadku WoS pierwszy krok był analogiczny (WSC = NU), w drugim zaś uwzględniono dwa najwyższe kwartyle (Q1 i Q2). Taki wybór uzasadniała różnica wielkości obu zbiorów, a w ślad za tym poziom selekcji (Scopus – 227 aktywnych tytułów, WOS – 87) oraz liczba tytułów wspólnych. Po scaleniu obu list wykaz potencjalnie najważniejszych tytułów z zakresu LIS liczył 77 tytułów.

Tabela 1. Zawartość badanego zbioru a przynależność do LIS

	Library & Information Science (LIS)						Inne dyscypliny		Razem	
	wspólne		tylko Scopus		tylko WoS		N	%	N	%
	N	%	N	%	N	%				
Scopus	33	43%	24	31%	–	–	20	26%	77	100%
WoS	33	43%	–	–	20	26%	24	31%	77	100%

Źródło: obliczenia własne.

Tabela 2. Zawartość badanego zbioru a liczba dyscyplin

	Liczba dyscyplin przypisanych do tytułu (AJSC lub WSC)														Razem	
	1		2		3		4		5		6		8		N	%
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%		
WoS	39	51%	35	32%	10	13%	2	3%	1	1%	0	0%	0	0%	77	100%
Scopus	12	16%	27	35%	20	26%	11	14%	5	6%	1	1%	1	1%	77	100%

Źródło: obliczenia własne.

Wyselekcjonowany zbiór okazał się rozproszony pod względem przynależności do LIS (tab. 1) oraz liczby powiązanych dyscyplin (tab. 2). Charakteryzował się też niskim odsetkiem tytułów wspólnych (33 z 77, czyli 43%), podczas gdy pozostałe periodyki należały do LIS tylko w jednym z indeksów (25%, 31%) lub do innych dyscyplin. Pod względem przynależności do wielu dyscyplin znacznie bardziej rozproszony był Scopus, gdzie do jednej dyscypliny należało tylko 16% zbioru, podczas gdy dominowały powiązania z dwoma (35%) lub trzema dyscyplinami (25%). Czasopisma z WoS były bardziej spolaryzowane, gdyż na jedną dyscyplinę wskazywało aż 51% tytułów, zaś na dwie – 32%. Uzyskany wynik nie był zaskoczeniem, gdyż podobne wskaźniki i poziom rozproszenia obserwowano już wcześniej (m.in. w 2013 i 2016 roku)¹⁴. Odczytanie wniosków z powyższych danych nie jest proste, gdyż wybrany zbiór wydaje się niekoherentny. Wymaga przeto ponownej analizy z zastosowaniem metod indukcyjnych, które ujawnią jego właściwości i umożliwią logiczny podział.

Uznano, że największy potencjał w tym zakresie (empirycznym badaniu podobieństwa) ma teoria współcytowań. Przypomnijmy, że istnieją dwie metody tworzenia takich powiązań: *bibliographic coupling* (zapropozowana przez Maxwella M. Kesslera)¹⁵ oraz *co-citation*, którą jako pierwszy opisał Henry Small¹⁶. Według pierwszej z metod prace są podobne tematycznie, jeśli posiadają jeden lub więcej wspólnych przypisów; według drugiej – jeśli istnieje wystarczająca liczba prac powołujących

14 A. Abrizah, A. N. Zainab, K. Kiran, R. G. Raj, *LIS Journals Scientific Impact and Subject Categorization: A Comparison between Web of Science and Scopus*, „Scientometrics” 2013, vol. 94, no. 2, s. 733–737; Q. Wang, L. Waltman, dz. cyt., s. 357.

15 M. M. Kessler, *Bibliographic Coupling between Scientific Papers*, „American Documentation” 1963, vol. 14, no. 1, s. 10–25.

16 H. Small, *Co-citation in the Scientific Literature: A New Measure of the Relationship between Two Documents*, „Journal of the American Society for Information Science” 1973, vol. 24, no. 4, s. 265–269.

się jednocześnie na oba dokumenty. Pragmatyczna wersja obu twierdzeń brzmi: dwa dokumenty są podobne, jeśli cytowały tę samą pracę (*bibliographic coupling*) lub dwa dokumenty są podobne, jeśli były cytowane jednocześnie przez tę samą pracę (*co-citation*)¹⁷. Aby uporządkować badany zbiór czasopism, wykorzystano wprost metodę Kesslera oraz pośrednio metodę Smalla. Badanie wykonano w bazie Scopus dla każdego z 77 czasopism z osobna wg następującego sposobu:

- wyszukano w konsoli wszystkie publikacje z danego tytułu wg ID;
- jeśli wynik (liczba zaindeksowanych artykułów) był wyższy niż 2000 (limit Scopus) – ograniczano liczbę artykułów do 2000, wybierając publikacje najnowsze; jeśli wynik był niższy niż 2000, uwzględniono cały zasób);
- następnie wybierano dokumenty cytujące (View cited by), notowano liczbę źródeł (Total) oraz przechodzono do przeszukiwania źródeł (search within results); na końcu wykonywano w konsoli kwerendę (SUBJTERMS [3309]). W kolejnym kroku testowano inne dyscypliny ASJC, do których czasopismo należało.

Przykład tak opisanego wyszukiwania w bazie Scopus dla „Journal of Documentation” ilustruje poniższy listing:

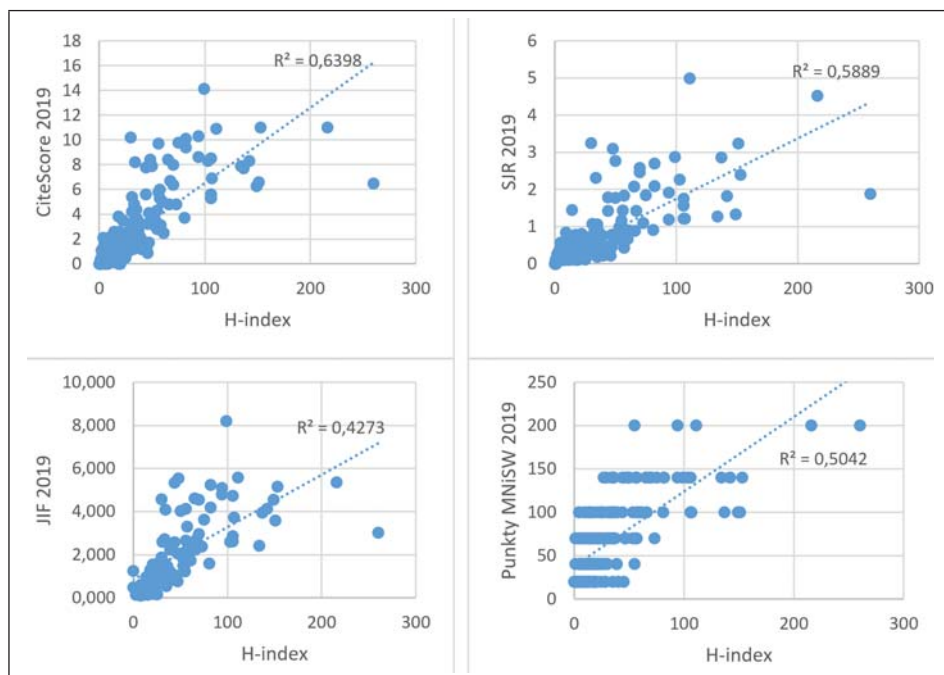
- SOURCE-ID (12794) = 2,283 document; Select 1,985 documents [years = 1965–2021];
- View cited by 25,324 Document results that cite selected 1985 documents;
- Search within results: SUBJTERMS (3309) = 10,643 Document results that cite selected 1985 documents;
- Search within results: SUBJTERMS (1710) = 7,384 Document results that cite selected 1985 documents;
- Obliczanie udziałów „cited by”: LIS [3309] (10643/25324=42,0%); 1710 (7318/25324 = 28,9%).

Zgodnie z przedstawioną procedurą przeanalizowano cały badany zbiór, a następnie (testując różne parametry współcytowań) poszukiwano zależności. Po kilku eksperymentach odnaleziono zasadę, która regularnie dzieli badany zestaw na trzy podzbiory o podobnej wielkości. Ustalono, że funkcję taką pełni wskaźnik „cited by”, zaś granicą podziału jest wartość 25% – jako minimalny odsetek cytowań dla dyscypliny dominującej. Wydzielony w ten sposób pierwszy zbiór zawiera tzw. pisma podstawowe – głównie cytowane przez LIS; drugi – grupę pism z innych dziedzin, gdzie LIS jest dyscypliną towarzyszącą; trzeci – pisma multidyscyplinarne, w których nie można wskazać dyscypliny dominującej. Przy założeniu, że udziały „cited by” dla LIS oznaczymy jako A, zaś drugiej dominującej dyscypliny jako B, kryteria podziału są następujące:

- czasopisma podstawowe dla LIS (cited by A > 25% AND cited by B < A);
- czasopisma z dyscyplin towarzyszących (cited by A < 25% AND cited by B > 25%);
- czasopisma multidyscyplinarne (cited by A < 25% AND cited by B < 25%).

17 W. M. Kolasa, *Historiografia prasy polskiej (do 1918 roku). Naukometryczna analiza dyscypliny 1945–2009*, Kraków 2013, s. 46.

Szczegółowe omówienie wyników uzyskany w dyscyplinie LIS po zastosowaniu powyższych zasad zawierają tabele (tab. 4, 6, 8).

Wykres 1. Wybrane wskaźniki wpływu czasopism z grupy LIS

Źródło: obliczenia własne. N = 259 – analizowany zbiór obejmował wszystkie tytuły należące w Scopusie (2019) do kategorii 3309 oraz wszystkie należące w WoS-ie (2019) do kategorii NU.

Kolejnym problemem, który należało rozstrzygnąć, był wybór wskaźnika wartościującego rangę czasopisma w określonej grupie. Ponieważ wszystkie testowane czasopisma były jednocześnie indeksowane w Scopusie i WoS-ie, wnikliwej analizie można było poddać aż osiem dostępnych wskaźników. Dostępne były trzy wskaźniki dla zasobów WoS-u (Journal Impact Factor, Article Influence, Eigenfactor) oraz cztery pochodzące z bazy Scopus (Source Normalized Impact per Paper, CiteScore, SCImago Journal Rank oraz indeks Hirscha [h-index]). Dodajmy, że h-index został pobrany z bazy SCImago Journal Rank, która bazuje na cytowaniach Scopusu. Ostatnim wskaźnikiem były punkty z ministerialnego wykazu, które dodano do testu, aby sprawdzić siłę ich korelacji z wartościami indeksu Hirscha.

Po wykonaniu testów i obliczeniu korelacji (wykr. 1 i tab. 3) ustalono, że dla obszaru LIS wskaźnikiem najbardziej skorelowanym z pozostałymi jest h-index¹⁸. W odniesieniu do czasopism wskaźnik ma wprawdzie pewne wady. W literaturze

18 J. E. Hirsch, *An Index to Quantify an Individual's Scientific Research Output*, „Proceedings of the National Academy of Sciences” 2005, vol. 102, no. 46, s. 16569–16572.

można spotkać się z poglądami, że jego zastosowanie faworyzuje periodyki dłużej istniejące, publikujące więcej artykułów oraz że może być podatny na manipulacje¹⁹. W przypadku LIS zagrożenia te nie wydają się słuszne, gdyż korelacja pomiędzy wskazanymi czynnikami była niska. Dla badanego korpusu (77 czasopism z LIS) korelacja między h-index a długością czasu indeksowania w Scopusie była słaba ($R^2 = 0,1426$, $R = +0,37$), zaś pomiędzy h-index a liczbą indeksowanych dokumentów – przeciętna ($R^2 = 0,3780$, $R = +0,6148$).

Tabela 3. Korelacje h-index i wybranych wskaźników wpływu czasopism z grupy LIS [n = 259]

Wskaźnik	R^2	R	Siła korelacji (wg J. Guilforda)
CiteScore	0,6398	+0,7999	wysoka
Article Influence	0,5959	+0,7719	wysoka
SJR	0,5889	+0,7674	wysoka
Source Normalized Impact per Paper	0,5379	+0,7334	wysoka
Eigenfactor	0,5216	+0,7222	wysoka
Punkty MNiSW	0,5042	+0,7101	wysoka
Journal Impact Factor	0,4273	+0,6537	przeciętna

Źródło: obliczenia własne. Parametry zbioru – jak w wyk. 1.

4. Najważniejsze międzynarodowe periodyki z obszaru LIS

W wyniku zastosowania opisanej wyżej metody z analizowanego zbioru wyłoniono trzy zbliżone liczebnie grupy czasopism (26 + 26 + 25 tytułów). Grupy te zostaną kolejno omówione przy uwzględnieniu trzech kryteriów: podobieństwa, jakości (metryk naukometrycznych) oraz typologii, którą ustalono przy pomocy metod eksperckich.

4.1. Czasopisma podstawowe

Pierwszą grupę – nazwaną umownie „podstawowe” – tworzą te tytuły, które spełniają łącznie dwa warunki: uzyskały co najmniej 25% cytowań pochodzących z periodyków należących do LIS i nie istnieje inna dyscyplina, z której pochodzi więcej cytowań (tab. 4). Powyższe założenie, jakkolwiek brzmi formalnie, w istocie swej jest empirycznym odwołaniem się do uzusu – czyli intuicyjnej zasady, że „bibliologiczne/informatologiczne jest to, co cytują bibliolodzy/informatolodzy”.

19 M. C. Wendl, *H-index: However Ranked, Citations Need Context*, „Nature” 2007, vol. 449, no. 7161, s. 403–403; L. Bornmann, H.-D. Daniel, *What Do We Know About the h-index?*, „Journal of the American Society for Information Science and Technology” 2007, vol. 58, no. 9, s. 1381–1385.

Tabela 4. LIS – czasopisma podstawowe (cited by A > 25% AND cited by B < A)

Lp	Tytuł	Ranga		Współcytowania SCOPUS		
		pozycja w rankingu / kwartył		A. Library & Information Science	B. Druga dyscyplina**	
		Scopus (3309)	WoS (NU)	Cited by %	Kod ASJC	Cited by %
1	College and Research Libraries	30/Q1	36/Q2	76,4	-	-
2	Journal of Information Literacy	55/Q1	-	70,2	3304	28,0
3	Portal	49/Q1	66/Q4	69,8	-	-
4	Journal of Librarianship and Information Science	45/Q1	48/Q3	69,7	-	-
5	IFLA Journal	53/Q1	-	67,7	-	-
6	Global Knowledge, Memory and Communication	48/Q1	-	65,9	-	-
7	Library Quarterly	37/Q1	49/Q3	64,6	-	-
8	Journal of Academic Librarianship	35/Q1	55/Q3	64,3	3304	18,1
9	Communications in Information Literacy	40/Q1	-	63,7	3304	35,6
10	Library Hi Tech	52/Q1	57/Q3	57,0	1710	22,4
11	Library and Information Science Research	36/Q1	47/Q3	52,6	1710	23,8
12	Archival Science	39/Q1	-	43,1	1202	21,5
13	Records Management Journal	42/Q1	-	42,5	1404	16,4
14	Journal of Documentation	46/Q1	40/Q2	42,0	1710	28,9
15	Profesional de la Informacion	54/Q1	44/Q3	41,8	1710	7,7
16	Aslib Journal of Information Management	33/Q1	34/Q2	38,2	1710	22,1
17	Learned Publishing	-	26/Q2	37,0	3315	12,8
18	Information Development	31/Q1	50/Q3	35,0	-	-
19	Journal of Informetrics	7/Q1	9/Q1	31,7	1706	28,5
20	Journal of the Association for Information Science and Technology	10/Q1	31/Q2	30,8	1710	19,8
21	Journal of the Medical Library Association	38/Q1	37/Q2	30,0	2718	14,4
22	Research Evaluation	19/Q1	28/Q2	28,7	1706	19,9
23	Scientometrics	18/Q1	21/Q1	27,9	1706	25,9
24	Journal of Information Science	22/Q1	30/Q2	27,1	1710	23,4
25	Data Technologies and Applications	50/Q1	70/Q4	27,0	1710	21,3
26	Online Information Review	29/Q1	39/Q2	25,3	1710	20,4

** objaśnienia kodów ASJC: 1202 History [Arts and Humanities]; 1404 Management Information Systems [Business, Management and Accounting]; 1706 Computer Science Applications; 1710 Information Systems [Computer Science]; 2718 Health Informatics [Medicine]; 3304 Education; 3315 Communication [Social Sciences].

Szczyt zestawienia tworzy korpus 11 tytułów najmocniej sprofilowanych (cited by LIS > 50%), a zatem takich, które funkcjonują głównie w obiegu biblio- i informatologicznym. Wartość wskaźnika nie jest jednak jedynym drogowskazem. W zestawieniu należy wyróżnić wyłonione ekspercko grupy typologiczne oraz metryki wpływu (tab. 5).

Pierwsza grupa (typ) obejmuje dziewięć tytułów, które można zaliczyć do grupy **czasopism ogólnych**, czyli zajmujących się wszystkimi obszarami bibliologii i informatologii. Najważniejszymi jej reprezentantami są: „Journal of Academic Librarianship” (h-index = 55), „College and Research Libraries” (50) oraz „Library Quarterly” (36). Zbliżony profil mają też: kwartalnik wydawany przez Johns Hopkins University „Portal – Libraries and the Academy” (35) oraz periodyk grupy SAGE „Journal of Librarianship and Information Science” (27). Z pewnymi zastrzeżeniami można tu zaliczyć także: „Journal of the Medical Library Association” (57), „Global Knowledge, Memory and Communication” (28) oraz dwa pisma, które są wprawdzie zgodne pod względem profilu, lecz okresowo odbiegają poziomem od czołówki: hiszpańskojęzyczne „Profesional de la Información” (25) i „IFLA Journal” (18).

Kolejną grupę tworzy dziewięć periodyków poświęconych badaniu szeroko pojętej **informacji naukowej**. Ich cechą wyróżniającą jest silny związek z technologią (manifestujący się od początku XXI wieku), czego wyrazem jest znaczący udział kategorii Information Systems (ASJC 1710). Szczyt tej grupy tworzą trzy tytuły najbardziej zasłużone dla teorii i praktyki informacji naukowej: „Journal of the Association for Information Science and Technology” (dalej JASIST) (h-index = 134), „Journal of Documentation” (61) oraz „Journal of Information Science” (60). Zbliżony zakres tematyczny mają kolejne dwa pisma powstałe w latach 80.: „Library and Information Science Research” (53) i „Online Information Review” (53) oraz dostojny brytyjski dwumiesięcznik „Aslib Journal of Information Management” (39). Listę zamykają pisma najsilniej zorientowane informatycznie: dwa tytuły Emerald Publishing „Library Hi Tech” (36) i „Data Technologies and Applications” (28) oraz „Information Development” (22) z grupy SAGE.

Trzecią podgrupę tworzą **czasopisma sprofilowane**. Możemy w niej wyróżnić trzy czasopisma naukometryczne: „Scientometrics” (h-index = 106), „Journal of Informetrics” (65) i „Research Evaluation” (44); dwa poświęcone badaniu umiejętności korzystania z informacji: „Communications in Information Literacy” (14) i „Journal of Information Literacy” (9) oraz kilka pism o węższych specjalnościach. Znalazły się tu m.in. czołowy periodyk archiwistów „Archival Science” (29), który ma mocne powiązania z LIS; wydawnictwo poświęcone naukowej refleksji nad zarządzaniem danymi „Records Management Journal” (19) oraz najważniejszy naukowy periodyk dotyczący spraw wydawniczych „Learned Publishing” (31).

Zbiorcza analiza metryk (tab. 5) świadczy o tym, że każda z wcześniej wyłonionych grup ma reprezentantów na czele rankingu. W TOP 10 znalazło się bowiem: pięć tytułów poświęconych badaniu informacji naukowej [poz. 1, 4, 5, 8, 9], dwa naukometryczne [2, 3] oraz trzy pisma ogólne [6, 7, 10]. Zestawienie ma także walor praktyczny – ostatnia kolumna tabeli 5 wskazuje, w jakim zakresie punktacja ministerialnej listy rozmięła się z rzeczywistą renomą międzynarodowych czasopism z grupy LIS.

Analiza danych uprawnia do jeszcze jednego wniosku. Zestawienie rankingów w tabeli 4 (podobieństwo) i tabeli 5 (jakość) wskazuje, że nie łączy ich zasada proporcjonalności, gdyż czasopisma o wysokim współczynniku podobieństwa (> 50%) zwykle nie osiągają wysokich wskaźników naukometrycznych. Można natomiast

zaobserwować tendencję przeciwną, co czytelnie ukazuje analiza TOP 5: JASIST (cited by LIS = 30,8%; druga dyscyplina = 19,8%), „Scientometrics” (27,9%; 25,9), „Journal of Informetrics” (31,7%; 28,5%), „Journal of Information Science” (27,1%; 23,4%), „Journal of Documentation” (42,0%; 28,9%). Poświadcza to hipotezę, że w międzynarodowym obiegu naukowym lepsze wyniki osiągają czasopisma otwarte na inne dyscypliny i periodyki multidyscyplinarne.

Tabela 5. LIS – metryki pism podstawowych (2019)

Lp	Tytuł	Cite Score	SNIP	SJR	JIF	H-index	Punkty MNiSW
1	Journal of the Association for Information Science and Technology	7,9	2,027	1,270	2,410	134	140
2	Scientometrics	5,6	1,584	1,210	2,867	106	100
3	Journal of Informetrics	8,4	2,146	2,079	4,611	65	140
4	Journal of Documentation	2,5	1,515	0,890	1,725	61	100
5	Journal of Information Science	5,0	2,068	0,669	2,410	60	100
6	Journal of the Medical Library Association	2,8	1,623	0,894	2,042	57	70
7	Journal of Academic Librarianship	3,0	1,724	1,165	1,235	55	200
8	Library and Information Science Research	3,0	1,755	0,992	1,485	53	100
9	Online Information Review	3,5	1,275	0,668	1,805	53	70
10	College and Research Libraries	3,5	2,095	1,776	2,052	50	140
11	Research Evaluation	5,6	1,739	1,792	2,571	44	140
12	Aslib Journal of Information Management	3,2	1,105	0,753	2,222	39	100
13	Library Quarterly	2,9	1,564	0,727	1,468	36	140
14	Library Hi Tech	2,3	0,971	0,427	1,218	36	70
15	Portal	2,3	1,459	1,060	0,783	35	100
16	Learned Publishing	4,2	1,260	1,081	2,606	31	100
17	Archival Science	2,7	1,769	0,472	-	29	140
18	Global Knowledge, Memory and Communication	2,4	1,305	0,491	-	28	20
19	Data Technologies and Applications	2,3	1,274	0,382	0,704	28	20
20	Journal of Librarianship and Information Science	2,6	1,674	0,711	1,479	27	100
21	Profesional de la Información	2,1	0,873	0,480	1,580	25	100
22	Information Development	3,5	1,328	0,546	1,440	22	70
23	Records Management Journal	2,6	1,267	0,527	-	19	70
24	IFLA Journal	2,2	1,289	0,649	-	18	40
25	Communications in Information Literacy	2,6	1,691	1,448	-	14	100
26	Journal of Information Literacy	2,1	1,283	0,844	-	9	100
	Wartości średnie	3,4	1,526	0,923	1,936	43	98,8

4.2. Czasopisma z dyscyplin towarzyszących

Drugą grupę, którą wydzielono z badanego korpusu 77 pism, stanowiły periodyki z innych dyscyplin, dla których LIS była dyscypliną towarzyszącą (tab. 6 i 7). W każdym przypadku dominowała tu inna dyscyplina, zaś udział cytowań z korpusu LIS był

najwyżej kilkunastoprocentowy. Warto podkreślić, że jest to grupa tylko formalnie przynależna do LIS (ze względu na kod ASJC), gdyż uzus nie potwierdza tej przynależności. Dalszy podział wykazanych tytułów można wykonać wg klucza ASJC.

Tabela 6. LIS jako dyscyplina towarzysząca (cited by A < 25% AND cited by B > 25%)

Lp	Tytuł	Ranga		Współcytowania SCOPUS		
		pozycja w rankingu / kwartył		A. Library & Information Science	B. Druga dyscyplina**	
		Scopus (3309)	WoS (NU)	Cited by %	Kod ASJC	Cited by %
1	Information and Organization	17/Q1	19/Q1	13,9	17**	57,0
2	Knowledge Management Research and Practice	28 /Q1	43/Q4	13,5	14**	55,6
3	International Journal of Computer-Supported Collaborative Learning	-	14/Q1	2,5	3304	53,6
4	VINE Journal of Information and Knowledge Management Systems	40 /Q1	-	17,1	14**	53,0
5	Education and Information Technologies	27/Q1	-	8,1	3304	51,8
6	Accountability in Research	47/Q1	-	11,3	27**	46,4
7	Journal of the Association for Information Systems	-	20/Q1	12,0	1710	40,9
8	Journal of Classification	44/Q1	-	3,1	17**	40,7
9	MIS Quarterly Executive	-	12/Q1	11,3	1710	40,1
10	Information Systems Journal	-	10/Q1	11,9	1710	35,5
11	Journal of Information Technology	4/Q1	17/Q1	12,2	1710	35,4
12	Journal of Open Research Software	56/Q1	-	3,9	22**	35,3
13	International Journal of Law and Information Technology	51/Q1	-	9,3	3308	34,0
14	IEEE Transactions on Information Theory	15/Q1	-	12,1	1710	31,7
15	Information Systems Research	14/Q1	18/Q1	10,8	1710	31,4
16	Journal of Strategic Information Systems	-	4/Q1	10,9	1710	31,3
17	Journal of Management Information Systems	-	15/Q1	9,8	1710	29,8
18	Information Technology and People	34/Q1	29/Q2	13,0	1710	28,9
19	Knowledge Cultures	57/Q1	-	3,0	3304	28,8
20	Information Systems Management	23/Q1	-	10,6	1710	28,6
21	Language Resources and Evaluation	32/Q1	-	11,3	1203	28,4
22	MIS Quarterly: Management Information Systems	-	3/Q1	9,0	1710	27,0
23	International Journal of Geographical Information Science	12/Q1	16/Q1	4,2	3305	26,3
24	Journal of the American Medical Informatics Association: JAMIA	-	13/Q1	1,8	2718	26,1
25	Information Communication and Society	9/Q1	-	8,5	3315	25,0
26	Information Retrieval	21/Q1	-	7,9	1710	25,0

** objaśnienia kodów ASJC: 1203 Language and Linguistics [Arts and Humanities]; 1710 Information Systems [Computer Science]; 2718 Health Informatics [Medicine]; 3304 Education; 3305 Geography, Planning and Development; 3308 Law; 3315 Communication [Social Sciences]; 14** – łączna kategoria dyscyplin z grupy Business, Management and Accounting; 17** – łączna kategoria dyscyplin z grupy Computer Science; 22** łączna kategoria dyscyplin z grupy Engineering; 27*** łączna kategoria dyscyplin z grupy Medicine.

Tabela 7. Metryki – LIS jako dyscyplina towarzysząca (2019)

Lp	Tytuł	Cite Score	SNIP	SJR	JIF	H-index	Punkty MNiSW 2019
1	IEEE Transactions on Information Theory	6,5	2,138	1,879	3,036	260	200
2	MIS Quarterly: Management Information Systems	11,0	3,557	4,531	5,361	216	200
3	Information Systems Research	6,6	2,619	3,235	3,585	151	100
4	Journal of the American Medical Informatics Association : JAMIA	8,3	2,475	1,825	4,112	142	140
5	Journal of Management Information Systems	7,7	2,585	2,863	3,949	137	100
6	International Journal of Geographical Information Science	6,9	1,983	1,218	3,733	107	100
7	Information Systems Journal	9,4	2,329	2,083	4,188	82	140
8	Journal of Strategic Information Systems	10,1	3,158	2,698	5,231	82	140
9	Journal of Information Technology	9,8	2,809	1,841	3,626	75	140
10	Journal of the Association for Information Systems	6,4	2,521	2,461	2,957	70	140
11	Information Communication and Society	8,0	2,972	2,579	4,559	70	140
12	Information Technology and People	3,1	1,381	0,710	2,495	58	100
13	Information and Organization	6,0	1,854	1,832	3,300	57	140
14	Information Retrieval	5,3	1,661	0,43	2,209	57	100
15	Information Systems Management	4,3	1,462	0,651	1,556	55	70
16	International Journal of Computer-Supported Collaborative Learning	7,9	3,060	2,772	4,028	50	140
17	Language Resources and Evaluation	3,2	1,445	0,441	1,014	46	70
18	Education and Information Technologies	3,6	1,527	0,782	-	36	70
19	Journal of Classification	2,6	1,287	0,879	1,156	36	140
20	Knowledge Management Research and Practice	3,6	1,063	0,462	1,583	34	70
21	MIS Quarterly Executive	8,2	2,854	2,315	4,088	34	140
22	VINE Journal of Information and Knowledge Management Systems	2,6	0,952	0,371	-	28	40
23	Accountability in Research	2,4	0,868	0,607	1,458	26	70
24	International Journal of Law and Information Technology	2,3	1,446	0,275	-	15	70
25	Knowledge Cultures	2,0	0,618	0,221	-	10	20
26	Journal of Open Research Software	2,1	1,421	0,381	-	4	20
	Wartości średnie	5,7	2,002	1,552	3,201	74	107,6

Najobszerniejszą podgrupę z tego wykazu (14 tytułów) stanowią czasopisma *sensu stricto* informatyczne, oznaczone w tabeli 6 kodem 1710 [Information Systems] lub 17** dotyczące innych zagadnień informatycznych [Computer Science Applications, Human-Computer Interaction]. Warto podkreślić, że w żadnym przypadku udział cytowań z LIS nie był w tej grupie znaczący (7,9–13,0%), stąd ich kwalifikacja do LIS wydaje się nadinterpretacją. Wśród zakwalifikowanych tytułów kilka wyróżnia się na tle pozostałych wysokim wpływem (h-index > 100). Na uwagę zasługują m.in. miesięcznik „IEEE Transactions on Information Theory” (260), który zajmuje się problemami przesyłania, przetwarzania i wykorzystywania informacji, oraz trzy kwartalniki publikujące badania nt. systemów i technologii informacyjnej: „MIS Quarterly: Management Information Systems” (216), „Information Systems Research” (151) oraz „Journal of Management Information Systems” (137).

Drugą dużą grupę (sześć tytułów) tworzą periodyki z nauk społecznych. Możemy w niej wyróżnić trzy pisma poświęcone badaniom edukacyjnym [3304 Education] oraz pojedyncze periodyki z zakresu geografii [3305 Geography, Planning and Development], prawa [3308 Law] i komunikacji społecznej [3315 Communication]. Najwyższym wpływem wyróżnia się tu geograficzny „International Journal of Geographical Information Science” (107), który w całości poświęca swe łamy problemom GIS (geographic information system). Dodajmy jednak, że GIS ma niewiele wspólnego z tradycyjnie pojętą informacją naukową, gdyż zajmuje się gromadzeniem, przetwarzaniem oraz wizualizacją danych geograficznych.

Ostatnią niejednorodną grupę tworzą periodyki z zakresu biznesu i zarządzania [14** Business, Management and Accounting] (2 tytuły) oraz kilku innych dyscyplin: informatyki zdrowotnej (2718 Health Informatics), językoznawstwa (1203 Language and Linguistics), medycyny (27** Medicine) i szeroko pojętej inżynierii (22** Engineering). Ich tematyka jest bardzo zróżnicowana, np. „Journal of the American Medical Informatics Association: JAMIA” (142) zajmuje się informatyką biomedyczną, „Language Resources and Evaluation” (46) – ewaluacją zasobów językowych (w szerokiej perspektywie), zaś „Accountability in Research” (26) – etyką badań w medycynie.

4.3. Czasopisma multidyscyplinarne

Ostatnią wydzieloną grupą były czasopisma multidyscyplinarne (tab. 7 i 8). W tym przypadku podczas analizy nie dało się wskazać dyscypliny dominującej, gdyż żadna nie generowała minimalnej założonej liczby współcytowań (25%). Podobnie jak w poprzednim wykazie, także i w tej grupie udział LIS był symboliczny. Zidentyfikowano wszelako dwa wyjątki. Nieco szerszym zainteresowaniem na tle pozostałych cieszyły się bowiem „Health Information and Libraries Journal” [HILJ] (cited by LIS = 20,2%) oraz „International Journal on Digital Libraries” [IJDL] (15,5%). W obu przypadkach zwiększona popularność w kręgach LIS miała inne źródła. Deklarowany program wydawniczy HILJ obejmuje problematykę typową dla ogólnych czasopism LIS (podobnie jak np. „Journal of the Medical Library Association”), lecz w praktyce na jego łamach dominują teksty informatyczne. W przypadku IJDL program obejmuje specjalistyczne problemy związane z projektowaniem bibliotek cyfrowych (interoperacyjność, oprogramowanie agencje, protokoły), czyli zagadnienia ściśle informatyczne.

Korpus pism multidyscyplinarnych można podzielić wg klucza dyscyplin dominujących (lub formalnie przypisanych jako podstawowe). Najliczniejsza podgrupa tytułów (15, czyli 60%) należy do szeroko rozumianej informatyki. Najwięcej (7 tytułów) poświęconych jest badaniom systemów informacyjnych [1710 Information Systems], kolejne 6 – projektowaniu aplikacji [1706 Computer Science Applications], zaś 2 ostatnie – badaniom sieci komputerowych [1705 Computer Networks and Communications]. W wyliczonej grupie wyróżniają się wpływem 2 tytuły: zasłużony miesięcznik Elseviera „Information and Management” (h-index = 153) oraz „Journal of Computer-Mediated Communication” (111).

Tabela 8. LIS w pismach multidyscyplinarnych (cited by A < 25% AND cited by B < 25%)

Lp	Tytuł	Ranga		Współcytowania SCOPUS		
		pozycja w rankingu / kwartył		A. Library & Information Science		B. Druga dyscyplina
		Scopus (3309)	WoS (NU)	Cited by %	Kod ASJC	Cited by %
1	Journal of Health Communication	26/Q1	41/Q2	5,2	2739	24,4
2	Information and Management	-	5/Q1	7,8	1710	23,5
3	Information Technology for Development	-	22/Q2	9,5	1710	22,2
4	Journal of Enterprise Information Management	-	24/Q2	6,5	1710	21,4
5	Journal of Chemical Information and Modeling	16/Q1	-	8,9	1600	21,0
6	Journal of Organizational and End User Computing	-	38/Q3	8,8	1706	20,7
7	International Journal on Digital Libraries	20/Q1	-	15,5	1710	20,4
8	International Journal of Information Management	1/Q1	1/Q1	9,7	1710	20,2
9	International Journal of Multimedia Information Retrieval	25/Q1	-	3,2	1706	19,3
10	Journal of Knowledge Management	-	8/Q1	8,2	1408	18,9
11	Qualitative Health Research	-	25/Q1	0,5	2739	18,8
12	Journal of Cheminformatics	11/Q1	-	8,1	1706	17,9
13	Information Society	-	32/Q2	10,1	1710	16,9
14	Big Data and Society	3/Q1	-	10,8	3315	16,5
15	Telematics and Informatics	-	11/Q1	5,9	1705	16,1
16	Telecommunications Policy	-	33/Q2	3,9	1710	15,9
17	Data Base for Advances in Information System	-	42/Q2	10,7	1705	15,5
18	Social Science Computer Review	13/Q1	23/Q1	9,0	3300	14,4
19	Health Information and Libraries Journal	43/Q1	51/Q3	20,2	2718	14,1
20	Ethics and Information Technology	24/Q1	35/Q2	8,8	1706	12,0
21	Journal of Computer-Mediated Communication	-	2/Q1	6,6	1706	11,6
22	European Journal of Information Systems	8/Q1	27/Q1	12,1	1404	10,9
23	Scientific data	6/Q1	-	3,2	1706	9,9
24	Government Information Quarterly	2/Q1	6/Q1	13,1	3308	6,6
25	Information Processing and Management	5/Q1	7/Q1	11,9	2214	4,4

Objaśnienia kodów ASJC: 1404 Management Information Systems; Strategy and Management [Business, Management and Accounting]; 1600 General Chemistry [Chemistry]; 1705 Computer Networks and Communications; 1706 Computer Science Applications; 1710 Information Systems [Computer Science]; 2214 Media Technology [Engineering]; 2718 Health Informatics; 2739 Public Health, Environmental and Occupational Health [Medicine]; 3300 General Social Sciences; 3308 Law; 3315 Communication [Social Sciences]

Pozostałe czasopisma (10) są tematycznie bardzo zróżnicowane. W zestawieniu zarejestrowano trzy pisma medyczne [2739 Public Health, Environmental and Occupational Health; 2718 Health Informatics]; trzy związane z naukami społecznymi [3300 General Social Sciences; 3308 Law; 3315 Communication]; dwa z zakresu zarządzania i biznesu (1404 Management Information Systems; 1408 Strategy and Management) oraz pojedyncze tytuły z zakresu chemii [1600 General Chemistry]

i inżynierii [2214 Media Technology / Engineering]. Dodajmy, że w ostatniej grupie figuruje aż sześć tytułów mających wysokie wskaźnikami wpływu: „Journal of Chemical Information and Modeling” (h-index = 149); „Journal of Knowledge Management” (106); „Qualitative Health Research” (106), „European Journal of Information Systems” (103), „Government Information Quarterly” (94) oraz „Information Processing and Management” (94). Wynik ów poświadcza wyżej sformułowaną hipotezę, że periodyki multidyscyplinarne osiągają lepsze wskaźniki od pism hermetycznych dbających o „czystość” dyscypliny.

Tabela 9. Metryki – LIS w pismach multidyscyplinarnych (2019)

Lp	Tytuł	Cite Score	SNIP	SJR	JIF	H-index	Punkty MNiSW 2019
1	Information and Management	11,0	3,002	2,395	5,155	153	140
2	Journal of Chemical Information and Modeling	6,3	1,308	1,329	4,549	149	100
3	Journal of Computer-Mediated Communication	10,9	3,282	4,987	5,566	111	200
4	Journal of Knowledge Management	8,5	2,714	1,752	4,745	106	140
5	Qualitative Health Research	5,3	2,354	1,571	2,623	106	100
6	European Journal of Information Systems	8,3	2,575	2,260	2,600	103	140
7	International Journal of Information Management	14,1	3,773	2,881	8,210	99	140
8	Government Information Quarterly	10,3	3,075	1,915	5,098	94	200
9	Information Processing and Management	8,6	3,199	1,192	4,787	94	140
10	Journal of Health Communication	3,7	1,229	0,911	1,596	81	100
11	Information Society	4,8	2,086	1,095	2,378	73	70
12	Social Science Computer Review	6,7	2,108	1,420	2,696	67	140
13	Telecommunications Policy	4,8	1,732	0,888	2,224	66	100
14	Journal of Enterprise Information Management	5,8	1,956	0,797	2,659	56	140
15	Telematics and Informatics	9,7	2,566	1,441	4,139	56	140
16	Data Base for Advances in Information System	2,8	1,210	1,04	1,588	55	40
17	Scientific data	8,4	2,887	3,099	5,541	48	140
18	Ethics and Information Technology	4,1	1,895	0,783	2,068	47	140
19	Journal of Cheminformatics	7,8	1,541	1,43	5,326	44	100
20	Health Information and Libraries Journal	2,6	0,906	0,521	1,356	37	70
21	Information Technology for Development	4,8	2,324	0,938	2,733	33	70
22	International Journal on Digital Libraries	5,4	2,034	0,559	-	31	100
23	Journal of Organizational and End User Computing	3,2	0,707	0,371	1,882	30	40
24	Big Data and Society	10,2	4,070	3,249	4,577	30	40
25	International Journal of Multimedia Information Retrieval	3,8	1,233	0,468	-	18	40
	Wartości średnie	6,8	2,231	1,572	3,656	71	110

5. Wnioski

Uzyskany w badaniu podział międzynarodowych periodyków formalnie należących do LIS (tab. 4, 6, 8) składnia do wniosku, że domenowe wykazy czasopism tworzone na potrzeby indeksów cytowań nie odzwierciedlają rangi ani zawartości periodyków. Wykonane *ad hoc* badanie udowodniło, że jedynie 33,8% (26) tytułów formalnie należących do obszaru LIS było realnie cytowanych w publikacjach zaliczanych do tego obszaru. Pozostałe 66,2% tytułów przypisanych do LIS było użytkowanych przez badaczy z innych dyscyplin (33,8%) bądź miało charakter multidyscyplinarny (32,4%).

Bliższa analiza korpusu 26 najważniejszych międzynarodowych czasopism użytkowanych (cytowanych) przez badaczy LIS pozwoliła wydzielić trzy typy periodyków z rdzenia dyscypliny: czasopisma ogólne (9 tytułów), periodyki poświęcone szeroko pojętej informacji naukowej (9) i pisma sprofilowane (8). Ostatnia podgrupa zawiera relatywnie dużą grupę pism naukometrycznych (3), dwa periodyki poświęcone badaniu kompetencji informacyjnych (ang. *Information Literacy*) oraz 3 pisma przeznaczone dla badaczy węższych specjalności (zarządzanie danymi, archiwistyka i sprawy wydawnicze).

Tabela 10. Średnie wartości metryk naukometrycznych wybranych typów pism

Lp.		CiteScore	SNIP	SJR	JIF	h-index
1	LIS – podstawowe	3,4	1,526	0,923	1,936	43
2	LIS – towarzyszące	5,7	2,002	1,552	3,201	74
3	LIS – multidyscyplinarne	6,8	2,231	1,572	3,656	71

Źródło: tab. 6, 8, 9.

Postawioną wyżej hipotezę, że uzus wyznacza korpus pism podstawowych, wzmacnia analiza wybranych wskaźników naukometrycznych (tab. 10). Porównanie wartości średnich dowodzi, że poszczególne grupy pism osiągają odmienny pułap. Podstawowe czasopisma LIS dla większość wskaźników (CiteScore, SJR, JIF, h-index) osiągają co najwyżej 60% pułapu dyscyplin towarzyszących (najczęściej informatyki) oraz 50–60% pism multidyscyplinarnych. Jedynym odstępstwem jest SNIP, który z definicji uwzględnia kontekst dyscypliny²⁰, gdyż tu różnice są mniejsze (odpowiednio: 76% i 68%). Całość przytoczonych argumentów świadczy o tym, że tematyczne listy czasopism publikowanych przez indeksy cytowań (przynajmniej w grupie Q1) są niekoherentne i nie powinny być wprost stosowane do ewaluacji dyscyplin naukowych.

²⁰ B. Susan, *Journal Metrics in Scopus: Source Normalized Impact per Paper (SNIP)*, Elsevier Scopus Blog, 9.13.2016, [on-line:] <https://blog.scopus.com/posts/journal-metrics-in-scopus-source-normalized-impact-per-paper-snip> – 13.05.2021.

Bibliografia

- Abrizah A., Zainab A. N., Kiran K., Raj R. G., *LIS Journals Scientific Impact and Subject Categorization: A Comparison between Web of Science and Scopus*, „Scientometrics” 2013, vol. 94, no. 2, s. 721–740, doi:10.1007/s11192-012-0813-7.
- Bornmann L., Daniel H.-D., *What Do We Know about the h-index?* „Journal of the American Society for Information Science and Technology” 2007, vol. 58, no. 9, s. 1381–1385, doi:10.1002/asi.20609.
- Chang Y. W., *Exploring the Interdisciplinary Characteristics of Library and Information Science (LIS) from the Perspective of Interdisciplinary LIS Authors*, „Library & Information Science Research” 2018, vol. 40, no. 2, s. 125–134, doi: j.lisr.2018.06.004.
- Chu H., *Research Methods in Library and Information Science: A Content Analysis*, „Library & Information Science Research” 2015, vol. 37, no. 1, s. 36–41, doi: 10.1016/j.lisr.2014.09.003.
- Davarpanah M. R., Aslekia S., *A scientometric analysis of international LIS journals: Productivity and characteristics*, „Scientometrics” 2008, vol. 77, no. 1, s. 21–39, doi: 10.1007/s11192-007-1803-z.
- Han X., *Evolution of Research Topics in LIS between 1996 and 2019: An Analysis Based on Latent Dirichlet Allocation Topic Model*, „Scientometrics” 2020, vol. 125, no. 3, s. 2561–2595, doi: 10.1007/s11192-020-03721-0.
- Hirsch J. E., *An Index to Quantify an Individual's Scientific Research Output*, „Proceedings of the National Academy of Sciences” 2005, vol. 102, no. 46, s. 16569–16572, doi: 10.1073/pnas.0507655102.
- Hofman I., *Paradygmaty nowej dyscypliny*, „Studia Medioznawcze” 2019, t. 20, nr 4, s. 308–317, doi: 10.33077/uw.24511617.ms.2019.4.163.
- Jabłonowski M., Mielczarek T., *Komunikowanie społeczne i media – federacja, a nie inkorporacja*, „Studia Medioznawcze” 2018, t. 19, nr 4, s. 13–27, doi: 10.33077/uw.24511617.ms.2018.4.34.
- Jan S. U., Hussain A., *Analytical Study of the Most Cited International Research Journals of Library and Information Science*, „Library Philosophy and Practice” 2021, no. 4983, s. 1–12, [on-line:] <https://digitalcommons.unl.edu/libphilprac/4983> – 13.05.2021.
- Jasiewicz J., *Obszary, problemy i metody badawcze library and information science. Część II*, „Przegląd Biblioteczny” 2018, t. 86, nr 1, s. 16–32, doi: 10.36702/pb.564.
- Kessler M. M., *Bibliographic Coupling between Scientific Papers*, „American Documentation” 1963, vol. 14, no. 1, s. 10–25, doi: 10.1002/asi.5090140103.
- Kolasa W. M., *Historiografia prasy polskiej (do 1918 roku). Naukometryczna analiza dyscypliny 1945-2009*, Kraków 2013.
- Komunikat Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 31 lipca 2019 r. w sprawie wykazu czasopism naukowych i recenzowanych materiałów z konferencji międzynarodowych wraz z przypisaną liczbą punktów*, [on-line:] <https://www.bip.nauka.gov.pl/akty-prawne-mnisw/komunikat-ministra-nauki-i-szkolnictwa-wyzszego-z-dnia-31-lipca-2019-r-w-sprawie-wykazu-czasopism-naukowych-i-recenzowanych-materialow-z-konferencji-miedzynarodowych-wraz-z-przypisana-liczba-punktow.html> – 5.05.2021.

- Kordeczuk B., Woźniak-Kasperek J., *Bibliologia i informatologia w naukach o komunikacji społecznej i mediach – odrębność czy komplementarność?*, „Studia Medioznawcze” 2019, t. 20, nr 3, s. 212–224, doi: 10.33077/uw.24511617.ms.2019.3.124.
- Mrozowski M., *Tożsamość nauk o mediach. Przyczynek do dyskusji*, „Studia Medioznawcze” 2012, nr 2(49), s. 24–32.
- Nixon J. M., *Core Journals in Library and Information Science: Developing a Methodology for Ranking LIS Journals*, „College & Research Libraries” 2014, vol. 75, no. 1, s. 66–90, doi: 10.5860/crl12-387.
- Rangaswamy B., Rajendra B., *A Correlation Comparison Analysis of TOP Articles in Library and Information Science Using Citation and Altmetric Attention Scores*, „Review of Research” 2021, vol. 10, no. 7, s. 1–8, [on-line:] <http://hdl.handle.net/10760/41914-5.05.2021>.
- Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 20 września 2018 r. w sprawie dziedzin nauki i dyscyplin naukowych oraz dyscyplin artystycznych*, Dz.U. 2018 poz. 1818, [on-line:] <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20180001818/O/D20181818.pdf> – 4.05.2021.
- Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 7 listopada 2018 r. w sprawie sporządzania wykazów wydawnictw monografii naukowych oraz czasopism naukowych i recenzowanych materiałów z konferencji międzynarodowych*, Dz. U. 2018 poz. 2152; tekst jednolity, Dz.U. 2020 poz. 349, [on-line:] <http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20200000349/O/D20200349.pdf> – 5.05.2021.
- Small H., *Co-citation in the Scientific Literature: A New Measure of the Relationship between Two Documents*, „Journal of the American Society for Information Science” 1973, vol. 24, no. 4, s. 265–269, doi: 10.1002/asi.4630240406.
- Sosińska-Kalata B., *Interdisciplinarity of Information Science Research: Introduction*, „Zagadnienia Informatyki Naukowej” 2020, t. 58, nr 1A, s. 9–23, doi: 10.36702/zin.721DOI9-23.
- Sosińska-Kalata B., *Obszary badań współczesnej informatologii (nauki o informacji)*, „Zagadnienia Informatyki Naukowej” 2013, t. 51, nr 2, s. 9–41, doi: 10.36702/zin.600.
- Susan B., *Journal Metrics in Scopus: Source Normalized Impact per Paper (SNIP)*, Elsevier Scopus Blog, 9.13.2016, [on-line:] <https://blog.scopus.com/posts/journal-metrics-in-scopus-source-normalized-impact-per-paper-snip> – 13.05.2021.
- Wang Q., Waltman L., *Large-scale Analysis of the Accuracy of the Journal Classification Systems of Web of Science and Scopus*, „Journal of Informetrics” 2016, vol. 10, no. 2, s. 347–364, doi: 10.1016/j.joi.2016.02.003.
- Wendl M. C., *H-index: However Ranked, Citations Need Context*, „Nature” 2007, vol. 449, no. 7161, s. 403, doi: 10.1038/449403b.
- Zarządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 25 stycznia 2019 r. w sprawie powołania zespołów doradczych do spraw wykazów czasopism naukowych i recenzowanych materiałów z konferencji międzynarodowych*, Dz.U. 2019 poz. 12, [on-line:] https://www.bip.nauka.gov.pl/g2/oryginal/2019_01/9cdf7e8af9521cdbfbce-9d96504a5c3a.pdf – 5.05.2021.
- Ziółkowski P., *Reforma szkolnictwa wyższego i nauki – główne zmiany w systemie dotyczącej uczelni publicznych*, „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia Politologica” 2018, t. 20, nr 274, s. 79–86, doi: 10.24917/20813333.20.7.

International Journals in Library & Information Science Included in the Polish Ministerial List of Scientific Journals

Abstract

Thesis/aim: The author of this article aimed to diagnose the reasons why the most important international magazines in the field of Library & Information Science (LIS) took relatively low positions on the Polish ministerial list (2019), and to present their list obtained according to the author's original method. **Research methods:** To select journals, bibliometric methods such as citation analysis, index analysis, and correlation testing were used. **Results:** The first part of the article presents the genesis of the ministerial list, before examining the technique of its creation and the mapping between LIS and citation indexes. The author found that journals belonging to many disciplines influenced the creation of the list. In the second part, the article's author presents a new method of creating such a list, a method based on the assumption that affiliation to a discipline is determined by a journal's usage in that discipline. The research material consisted of 77 journals selected from Web of Science and Scopus. As a result of the calculations, the collection was divided into three groups: a) basic journals for LIS (26 titles); (b) journals from associated disciplines formally belonging to the LIS (26); (c) multidisciplinary journals formally belonging to the LIS (25). **Conclusions:** The research revealed that only 33.8% of the journals assigned to LIS are actually cited by scientists who publish in LIS periodicals. The remaining titles are either usable by researchers from other disciplines (33.8%) or are multidisciplinary (32.4%). Among the 26 most important LIS journals, three (3) types of periodicals were distinguished: general journals (9 titles), periodicals devoted to scientific information (9), and profiled journals (8). The comparative analysis of the metrics shows that journals belonging to the core of the discipline (basic for LIS) achieve lower bibliometric indicators than other periodicals formally assigned to the LIS. The author concludes that the thematic lists of journals published by citation indexes are incoherent and should not be directly used for the evaluation of scientific disciplines.

Keywords: international scientific journals; library and information science.